

کالبدشکافی انتخابات مجلس شورای اسلامی؛ با تاکید بر دوره ششم شهرستان بوئین زهرا

سید اسدالله اطهری^۱

محمود آقا علیخانی^۲

چکیده:

انتخابات نماد مشارکت مردم و دموکراسی تلقی می‌شود. همچنین انتخابات مجلس مهمترین و بنیادی‌ترین وجه مشترک همه دموکراسی‌ها شناخته می‌شود. به همین دلیل مقوله مجلس و قانونگذاری و احترام به رأی مردم یک اصل اساسی در اکثر فرهنگ‌ها و کشورها بوده است. در جمهوری اسلامی ایران نیز انتخابات مجلس از وقوع انقلاب اسلامی تاکنون محور حاکمیت مردم تلقی شده، چنانکه از نظر امام خمینی^(ه) مجلس در راس امور است. انتخابات مجلس ششم که در اسفند ۱۳۷۸ برگزار گردید، از مولفه‌های خاصی چه در ابعاد ملی و محلی برخوردار بود. این پژوهش به تجزیه و تحلیل انتخابات در شهرستان بوئین زهرا می‌پردازد. در این بررسی نقش عناصر محلی همانند نخبگان محلی و سیاسی، عوامل حزبی، مولفه‌های دینی، قومیتی، زبانی و... در نظر گرفته شده است.

واژگان کلیدی: انتخابات، ایران، ششمین دوره انتخابات، مجلس شورای اسلامی، شهرستان بوئین زهرا، مشارکت سیاسی

^۱ - استادیار و عضو هیئت علمی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد تاکستان، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران؛ نویسنده مسئول

athary_asadolah@yahoo.com

^۲ - فارغ التحصیل کارشناسی ارشد، علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد تاکستان، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۲ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۷

مجلس بیانگر حاکمیت مردم، نماد دموکراسی و خرد جمعی، حاکمیت قانون، جمهوریت، تحقق عینی یکی از بزرگترین آموزه‌های دینی اسلام یعنی "و امرهم شوری بینهم"، کنترل قدرت، گردش نخبگان، ورود مردم به عرصه تصمیم‌گیری و ... در همه اعصار بخصوص در عصر کنونی می‌باشد. انتخابات تجلی حضور و نقش مردم در حاکمیت و قدرت سیاسی تلقی می‌شود. انتخابات بیانگر همبستگی و انسجام مردم با نظام سیاسی و نخبگان سیاسی باعث وحدت و یگانگی بین اعضای جامعه می‌گردد. همچنین انتخابات کانالی جهت تحول در نوع خواسته‌ها، انتظارات و نیازهای جامعه، چگونگی ارایه مطلوبیت‌ها، توجه به درخواست‌های اکثریت جامعه، جمع‌بندی انتظارات، آگاهی سیستم و نخبگان سیاسی از حولات جامعه و ... می‌باشد. به طور کلی انتخابات مطلوب، کارکردهای مختلف سیاسی، جامعه‌شناختی، اقتصادی، و ... برای همه جوامع دارد. در این میان احزاب نقش اساسی در زمینه انتخابات ایفا می‌کنند، چرا که نیروهای سیاسی بار اصلی انتخابات در جنبه‌های متعدد اعم از ساماندهی کاندیداها، تربیت نخبگان سیاسی، جهت دهی به افکار عمومی، انتقاد از برنامه‌ها و سیاست‌ها، تحرک و نشاط سیاسی و ... بر عهده دارند. این احزاب راهکارهای مختلفی در انتخابات جهت تحقق ماهیت و فلسفه وجودی خود یعنی کسب و حفظ قدرت اتخاذ می‌کنند که اتخاذ این راهکارها بستگی به شرایط داخلی و بین‌المللی کشور در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و ... و همچنین شرایط داخلی یک نیروی سیاسی، تعداد احزاب در یک کشور، ... دارد. یکی از این راهکارها، ائتلاف سیاسی می‌باشد.

پارلمان در شرایط کنونی بیانگر نقش اعضای قانونگذاری در مراحل بعدی نظارت بر عملکرد دولت می‌باشد. شکل‌گیری مجلس در ایران به انقلاب مشروطه باز می‌گردد. در واقع مجلس در ایران سابقه‌ای بیش از یک سده دارد ولی در بسیاری از دوران‌ها از جمله نظام پهلوی تنها کالبدی از مجلس وجود داشت. به عبارت دیگر استبداد به شکل و صورت دیگری پدیدار گشت. با وقوع انقلاب اسلامی تلاش مضاعفی جهت بهینه و افزایش کارکرد مجلس انجام شد. در مجموع مجلس در جمهوری اسلامی ایران از جایگاه و اهمیت بسیار خاصی برخوردار می‌باشد.

در سالهای اولیه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، خاصه بعد از تشکیل اولین دوره مجلس قانون‌گذاری نیز، استکبار جهانی قصد داشت تا از طریق افراد جیره خوار داخلی مجلس شورای اسلامی را از پای درآورده و یا لاقبل به جدال‌های لفظی و موضعی سرگرم نموده تا بدین ترتیب

جلوی اقدامات بنیادی این نهاد اسلامی در جهت اصلاح نابسامانی‌های کشور که میراث شوم نظام شاهنشاهی بود بگیرد. خوشبختانه این دفعه به برکت رهبری آگاهانه امام خمینی (ره) و بیداری مردم این نقشه پلید دشمنان، نقش بر آب شده است.

نقش مجلس در کشور، نقش اساسی و بنیادی است و نسبت به ارکان‌های دیگر نقش مادر را دارد که ساختار و تشکیلات کلیه نظام، قوانین و مقررات آن در مجلس پی ریزی می‌شود. مجلس مرکز همه قانونها و ناظر بر همه امور کشور است. لذا وجود مجلسی قدرتمند، صاحب منزلت و منبعث از اراده مردم نه تنها ضامن تداوم و تحقق شعارها و آرمان‌های انقلاب اسلامی است بلکه موجب نهادینه شدن حضور مردم و حاکمیت آنان بر سرنوشت خویش و سبب استحکام نظام و ثبات و کارایی آن در فراز و نشیب حوادث می‌باشد.

یک انتخاب سالم و آزاد فرصت مناسبی برای تجلی و ظهور خواست توده مردم می‌باشد. ایجاد این فرصت در واقع مکانیسمی است جهت تامین آزادی و حق تعیین سرنوشت مردم که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای تعیین نمایندگان خبرگان، ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی پیش بینی شده است. اصلی‌ترین رکن نظام‌های دموکراتیک، انتخابات است که طبق آن متصدیان قدرت به دست مردم انتخاب می‌شوند. همه کشورهای دنیا که ادعای دموکراسی دارند انتخابات را در نظام سیاسی شان به بهترین صورت اداره کنند. مشارکت مردم در عرصه تصمیم‌گیری سیاسی و اجتماعی از ویژگی‌های یک نظام سیاسی و دینی مطلوب است و نشان دهنده اعتماد مردم به دولت و نمایندگانشان است و بی تفاوتی و کناره‌گیری از عرصه‌های مختلف، مطمئناً هیچ تاثیری ندارد. بلکه مشکلات را افزایش می‌دهد. در نظام جمهوری اسلامی همه شخصیت‌ها و نهادها از رهبر گرفته تا رئیس جمهور، مجلس و شوراها متکی به رای مردم هستند انتخابات یکی از مهمترین جلوه‌های زندگی سیاسی انسان‌های معاصر را تشکیل می‌دهد و یکی از بهترین و بارزترین چارچوب‌هایی است که زمینه‌های لازم برای رقابت سیاسی را فراهم آورده و جریان انتقال قدرت را نهادینه می‌نماید مشارکت در انتخابات یکی از اشکال مشارکت سیاسی است از جمله دلایل مطالعه نتایج انتخابات بررسی علل و عوامل موثر در رای آوری و عدم رای آوری نامزدهای شرکت کننده در انتخابات است. در مباحث مرتبط با تحلیل رفتار رای دهندگان ذکر این نکته مهم است که اولاً چه عواملی مردم را به شرکت در انتخابات برانگیخته و

ثانیاً چه عواملی سبب می‌شود رای دهندگان به این تصمیم برسند که به شخص خاصی رای دهند.

دیدگاه‌ها (چارچوب‌های) نظری در باب انتخابات و رفتار انتخاباتی الگوی جامعه شناختی سیاسی

از زمانی که پایه‌های قدرت سیاسی در حوزه جوامع استقرار یافته است، مشارکت و به عبارت بهتر، مداخله مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی تحت عنوان مشارکت سیاسی، به عنوان یک متغیر مهم در روند پویایی جوامع مورد توجه و تأمل فراوان قرار گرفته است. جامعه شناختی سیاسی نیز با استفاده از رویکردهای طرح شده در این رشته، به دنبال تشخیص بسته‌های اجتماعی مشارکت ساز و در صدد تبیین و تفسیر چگونگی مشارکت سیاسی به خصوص در قالب رفتار انتخاباتی در جوامع مختلف است. البته همان طور که گفته شد، تحلیل‌ها به طور عمده حول محور انتخابات و ارزیابی آن موردی در مجلس شورای اسلامی شهر قزوین دوره نهم و دهم شکل گرفته است.

جامعه‌شناسی به عنوان علمی که به تغییر‌گیدنز چشم‌اندازی مشخص و بسیار روشن‌گر درباره رفتار انسانی ارائه می‌کند رویکردهای مختلفی را شامل می‌شود که به مرور زمان و از زمان تولد داشته جامعه‌شناسی بدین سو، اصلاح و تکمیل شده است. (گیدنز، ۱۳۷۲: ۲۹۶) البته جامعه‌شناسی و گرایش جامعه‌شناسی سیاسی در ابتدا به مقوله‌هایی نظیر قدرت، سیاست و به خصوص دولت توجه خاصی نداشت و تمرکز مباحث جامعه‌شناسان اولیه، حول محور جامعه و نیروهای اجتماعی بود.

نویسندگان کتاب **جامعه‌شناسی دولت** یادآوری می‌شوند:

دولت تا مدت‌ها به عنوان موضوع پژوهش در نظر گرفته نشد و جامعه‌شناسی مارکسیستی برای مدت‌ها وجود خارجی نداشت ... مکتب کثرت‌گرایی سیاسی که خود ترجمان کثرت‌گرایی اجتماعی بود. همچنان نسبت به دولت بی تفاوت باقی ماند. جامعه‌شناسی سیاسی انگلو-ساکسونی برای مدت‌ها دولت را از حوزه پژوهش‌های خود خارج ساخت (اما) در سال‌های دهه ۱۹۶۰ میلادی در درون همین جامعه‌شناسی، دولت از نو مورد توجه قرار گرفت. به این ترتیب، دولت به مثابه ساختار عقلانی، خنثی و جهان‌مشمول، از نو در عرصه پژوهش‌های جامعه‌شناسی سیاسی ظاهر شد. (بدیع، ۱۳۷۹: ۴۷-۴۵)

با این پیش زمینه مشارکت سیاسی به خصوص در قالب رفتار انتخاباتی به عنوان یکی از مباحث جامعه شناسی سیاسی پرداخته اند، از آنجا که تحلیل رفتار انتخاباتی نیازمند شناخت زمینه‌هاست و دیدگاه‌های طرح شده در جامعه شناسی به شناسایی بسترها پرداخته و متغیرهای متفاوتی را در تبیین و تغییر فعالیت های نیروی اجتماعی بیان کرده‌اند، می‌تواند به صورت غیر مستقیم در تصویر سازی واقعیت مشارکت سیاسی در فرایند انتخابات یاری نمایند. (دارابی، ۱۳۸۸: ۴۶)

شکل گیری رفتار انتخاباتی مردم در هر دوره از انتخابات، از یک سو تحت تاثیر فعالیت‌های ترویجی از جمله تبلیغات و از دیگر سو متأثر از عوامل متغیرهای دیگری همچون شاخص‌های فرهنگی، جمعیت شناسی، مسائل اقتصادی هم چنین ماهیت و دامنه‌ای آرزوها و خواسته‌ای رای دهندگان و هویت دینی و ملی آنان است. (دارابی (ب)، ۱۳۸۸) که بسته به نوع انتخابات (ملی، استانی، محلی) و شرایط سیاسی و اجتماعی کشور متفاوت است.

صاحب نظران سیاسی همواره در مورد این موضوع تأمل کرده‌اند که چه عواملی رای دهندگان را ترغیب می‌کند. تحقیقات در حوزه رفتار رای دهی با توسعه نظر سنجی‌های علمی پیشرفت بسیار عظیم داشته است. توجه به این نکته ضرورت دارد که عوامل متعددی در مشارکت سیاسی و مشارکت رای دهی دخالت دارند، به طوری که تاکنون نظریه‌ای که بتواند همه یا اغلب متغیرها و عوامل دخیل در مشارکت را در برداشته باشد مطرح نگردیده است. (عبدالهی، ۱۳۸۸: ۱۰۲)

حال در این قسمت در بررسی رویکردها و نظریه‌های موجود در حوزه تبیین رفتار سیاسی شهروندان در انتخابات که از سوی برخی صاحب نظران، مطرح شده می‌پردازیم.

الگوی جامعه شناختی سیاسی قبل از بررسی و تجزیه و تحلیل رفتار سیاسی شهروندان از جمله موضوعات مهم سیاسی و اجتماعی است که در سالهای اخیر به ویژه در کشورهای اروپایی و آمریکایی ساری و جاری بوده. علی‌ایحال برای تحلیل رفتار سیاسی نظریات متعددی وجود دارد که در این تحقیق سه رویکرد کلان جامعه شناختی، روان شناختی اجتماعی و اقتصاد سیاسی به همراه تعدادی از نظریه‌های زیر شاخه‌ای سه رویکرد مورد توجه واقع شده‌اند که در ادامه به بررسی آنها خواهیم پرداخت.

از دیدگاه جامعه شناسان سیاسی، رفتار انتخاباتی ناشی از عضویت و تعاملات گروهی و ساختی و تاثیر شرایط اجتماعی بر کارکردهای معین قدرت است و الگوهای آن از این زاویه تبیین

می‌شود. بر پایه نگاه جامعه‌شناختی، به رفتار سیاسی، می‌توان آن را از زوایه روابط احزابی، مشارکت و نگرش جمعی و رابطه یابی طبقه و پایگاه اجتماعی با دولت و قدرت سیاسی دنبال کرد.

از دیدگاه جامعه‌شناسی سیاسی همچنین متغیرهایی از قبیل سن، جنس، محیط خانوادگی، گروه همسالان، طبقه، نژاد، قومیت، ملیت، تبلیغات، شرایط تاریخی، فرهنگی، جمعیتی و شرایط اکولوژیک جامعه بر رفتار انتخاباتی تاثیر گذارند؛ در واقع مطالعه این متغیرها به رقابت ساخت‌های اجتماعی که معرف انگیزش‌های اجتماعی رای دهندگان، در جهت گیری‌های سیاسی و به روز رفتار انتخابی آنان می‌شود. (دارابی، ۱۳۸۸، پیشگفتار) از زمانی که پایه‌های قدرت سیاسی در حوزه جوامع استقرار یافته است، مشارکت و به عبارت بهتر مداخله مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی تحت عنوان مشارکت سیاسی، به مشابه متغیری مهم در روند پویایی جوامع مورد توجه و تامل جدی قرار گرفته است. جامعه‌شناسی سیاسی نیز، با استفاده از رویکردهای طرح شده در این رشته در پی تشخیص بسترهای اجتماعی مشارکت ساز و تبیین و تغییر چگونگی مشارکت سیاسی، به خصوص در غالب رفتار انتخاباتی در جوامع مختلف برآمده است. البته هماهنگی که گفته شد. تحلیل‌ها به طور عمده حول محور انشعابات و ارزیابی آن شکل گرفته است. (دارابی، ۱۳۸۸: ۴۵)

رویکرد جامعه‌شناسانه که از سوی پل لازارسفلد و گروه تحقیقاتی دانشگاه کلمبیا (۱۹۴۰) ارائه شده نشان داد که با مطالعه شرایط اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی افراد رای دهنده می‌توان جهت گیری سیاسی و در نتیجه رای دهی آنان را پیش بینی کرد. به عبارت دیگر، میان شرایط اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی افراد و رای دهی آنان رابطه مستقیم وجود دارد. لازارسفلد نتیجه می‌گیرد فرد از نظر سیاسی آنگونه می‌اندیشد که از نظر اجتماعی در آن به سر می‌برد. عوامل اجتماعی تعیین کننده گرایش‌های سیاسی افراد است.

رای دهی مبتنی بر گروه اجتماعی، با ارائه الگوی جامعه‌شناختی، مطالعه رفتار رای دهندگان را آسان می‌کند. رای دهندگان به جای اینکه سعی کنند از همه موضوعاتی که در تبلیغات انتخاباتی مطرح می‌شود آگاه شوند. بر حزبی (یا احزابی) تمرکز می‌کنند که به طور تاریخی از گروه اجتماعی خاص است می‌تواند بر مبنای اصول کلی نظیر تایید حزبی یا احزاب مورد نظر، اتحادیه‌های کارگری، انجمن‌های تجاری گروه‌های مذهبی و نظایر این‌ها دست به انتخاب بزند. این

اصول راهنما یک راه میان بُر برای انتخاب عقلانی رای دهندگان است. برای مثال، یک کارگر حزبی که حمایت بسیار زیادی از کارگران می‌کند رای می‌دهد. در واقع انتخابی انجام می‌دهد که در اکثر موارد به طور منطقی منافع صنفی‌اش را نمایندگی می‌کند. در این دیدگاه، پایگاه گروهی هر حزب به این معنا نیز بود که رای دهندگان از گرایش‌های حزبی برخوردار بود. و در انتخابات مختلف گرایش‌های پایدار باقی می‌ماند و فرآیند تصمیم را برای رای دهنده تسهیل می‌کند. (عبدالهی، ۱۳۸۸: ۸۹)

الگوی اقتصاد سیاسی:

رفتار انتخاباتی از دیدگاه اقتصاد سیاسی، مبتنی بر الگوهای عقلانی رفتاری و عمل انتخابات سیاسی و تابع آزادی اراده و اختیار انسانی است. از این دیدگاه رای دهندگان غالباً بر طرح‌ها، عقاید و برنامه‌های نامزدها و احزاب توجه دارند و به شکلی معقول دست به انتخاب زده و برنامه‌هایی را انتخاب می‌کنند که بیشترین منافع را برایشان در برداشته‌اند؛ یعنی رفتار انتخاباتی با محاسبه عقلانی سود و زیان (هزینه و فایده) صورت می‌گیرد و رای دهنده در صورت احساس زیان یا عُبن در انتخاب، معامله سیاسی خود را فسخ می‌کند و با احساس مطلوب نبودن منتخب یا منتخبان خود، برای دور بعدی آنان را بر نمی‌گزیند. (دارابی، ۱۳۸۸: ۲)

کرامر شاید اولین کسی باشد که این فرضیه را که نتایج انتخابات به شدت بر نتایج اقتصادی بستگی دارد، آزمون کرده است. (زنور، ۱۳۸۷) از آن زمان این گزاره ظاهراً ساده به اصل بنیادین تحقیقات نوین در زمینه رفتار انتخاباتی تبدیل شده است. تاکنون ده‌ها جلد کتاب و تعداد زیادی مقاله انتشار یافته که نشان می‌دهند در اروپا و ایالات متحده رکود اقتصادی، تورم و بیکاری فزاینده تاثیر عمده‌ای بر نتایج انتخابات دارد. برخی از این تحقیقات نشان می‌دهند اقتصاد بر سیاست انتخاباتی به اندازه طبقه اجتماعی، مذهب و هیئت حزبی یا حتی بیشتر از آن تاثیر دارد. اینها عواملی است که به طور سنتی توضیح دهنده رفتار انتخاباتی تلقی می‌شوند.

هر چند بی تردید اقتصاد در انتخابات اهمیت زیادی دارد و در شکل دادن به افکار عمومی نسبت به حزب یا گروهی که عهده دار نمایندگی مجلس شورای اسلامی است تاثیر دارد اما تنها عامل یا حتی مهمترین عامل در انتخابات محسوب نمی‌شود. مثلاً نظر سنجی‌های اخیر در آمریکا گویای آن است که عوامل غیراقتصادی همچون جرم و خشونت در جامعه، مسائل زیست محیطی، حقوق شهروندی و سیاست خارجی نیز برای رای دهندگان حایز اهمیتند. (دارابی، ۱۳۸۸: ۶۵)

تحلیل رفتارهای انتخاباتی مبتنی بر عوامل اقتصادی در دهه ۶۰ میلادی آغاز شد. در این برهه اندیشمندان تمایل شدیدی به تبیین پدیده‌های اجتماعی و سیاسی و ... با الگوهای عقلانی و اقتصادی از خود نشان داده‌اند و تحلیل رفتار رای دهندگان نیز مستثنی از این امر نبود. لذا تئوریست‌های الگوی اقتصادی با انتقاد از الگوی جامعه شناختی و روانی در تحلیل آرای مردم اعتقاد داشتند که انسان زندانی محیط و شرایط اجتماعی یا احساسات درونی خویش نیست که تئوری‌های جامعه شناختی و روانی او را اسیر جبر محیطی در نظر بگیرند. چرا که در این صورت باید گفت فقط عوامل خارج از اداره انسانند که در تصمیم‌گیری او دخیل هستند و در واقع مرد، زندانی عوامل بیرونی است، کی (Key) از جمله متفکران پیشتاز در حمله به نظریات جامعه شناختی و روانی در دفاع از الگوهای اقتصادی تحلیل آرای انتخاباتی بوده است. (مظفری، ۱۳۸۲: ۱۲۹)

به اعتقاد اندیشمندان اقتصاد محور تحلیل رفتار انتخاباتی، رای دهندگان بیشتر می‌کوشند از میان برنامه‌های اعلام شده توسط احزاب و گروه‌های نامزد انتخابات به آنهایی رای دهند که منافعشان را تامین می‌کنند و گزینش مردم کاملاً حساب شده است و بنابراین پایگاه اجتماعی، احساسات و عواطف.. تاثیری در جهت دادن آرای مردم ندارند. مردم، حزب یا گروهی را انتخاب می‌کنند که فکر می‌کنند بیشترین مطلوبیت را برای آنها داشته و در جمعیت تامین منافع آنها خواهد بود و قطعاً محاسبه سود و زیان شخصی در رای دادن بسیار دخیل است. البته منشا نظریه پردازی اقتصاد محور در مورد مسائل و پدیده‌های اجتماعی و سیاسی و ... به ایده اصلی آنها در مورد انسان باز می‌گردد. زیرا از نظر آنها انسان موجودی صرفاً اقتصادیست و آن‌تونی داونز به تاسی ماکس وبر جامعه شناس آلمانی روی احزابی را به شرکت‌هایی تشبیه کرده است که برای جذب بیشتر مشتریان به جذاب‌تر کردن کارای خود اقدام می‌نمایند و مشتریان نیز سعی می‌کنند کم هزینه‌ترین راه را برای تامین منافع خود برگزینند. رای دهنده را تحریک یک انسان اقتصادی دانسته و او را فردی عقلانی تلقی می‌کند که می‌کوشد کم هزینه ترین راه را برای تامین منافع خویش برگزیند. داونز با اشاره به شش عامل زیر رفتار رای دهندگان را با فرمول‌های اقتصادی توجیه کرده است.

- ۱- زمان انتخابات؛ ۲- زمان بین دو انتخابات؛ ۳- حزب حاکم؛ ۴- حزب مخالف و در اقلیت؛
- ۵- منفعتی که از پیروزی حزب خاص حاصل می‌شود؛ ۶- منفعتی که از انتخاب دیگر احزاب برای

رای دهنده حاصل می‌شود. (مظفری، ۱۳۸۲: ۱۳۰)

به طور کلی نظریات اقتصاد محور رای دادن را تابعی از میزان منافع عرضه شده از طرف احزاب و گروه‌های سیاسی و نامزدها می‌دانند و بازار سیاست را با بازار اقتصاد تشبیه می‌کنند که در آن قانون عرضه و تقاضا جریان دارد و رای دهندگان نیز به دنبال کم هزینه‌ترین و تامین کننده ترین احزاب در راستای منافع خویش تصمیم گیری می‌کنند. حتی پارسونز رای دهنده را دارای قدرت خرید دانسته که در صورت مجنون شدن می‌تواند معامله‌اش را فسخ کند. در صورتی که حزب یا فرد انتخاب شده منافع رای دهنده را تامین نکند در دور بعد از رای دادن به آن حزب یا گروه یا فرد، صرفنظر خواهد کرد. با بررسی کارکردهای آشکار و پنهان ارائه شده از سوی مرتون تا حدود زیادی می‌توان متوجه شد که رفتار سیاسی از مجموعه سه گانه انتخاب کنندگان، انتخاب شوندگان و برگزاری کنندگان انتخابات به وجود می‌آید و هر یک از این سه دسته آگاهانه یا ناآگاهانه، خواسته یا ناخواسته وظایفی را برعهده دارند که در صورت عمل کردن پیامدهای احتمالی منفی را به دنبال خواهد داشت. حال هر چه کارگزاران و بازیگران این فرایندها بتوانند وظایف خود را بهتر انجام دهند نتیجه‌اش رغبت سیاسی شهروندان، مشارکت سیاسی بالا و در نهایت نشاط اجتماعی حاصل از این مشارکت خواهد بود.

حوزه انتخابات بوئین زهرا

با توجه به اینکه مجلس تنها نهاد قانونی است که دو وظیفه مهم قانونگذاری و نظارت را به عهده دارد هر اقدام و عملی که دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی انجام می‌دهند. مبنای قانونی دارد و این قانون از سوی مجلس تهیه و تصویب می‌شود و پس از آن نیز نظارت بر اجرای قانون و عملکرد دستگاه‌ها به عهده مجلس است؛ بر این اساس می‌توان خوب و بد کشور را محصول وجود قانون خوب و یا بدی دانست که از سوی نمایندگان مجلس تصویب می‌شود.

بررسی‌ها نشان می‌دهد در ۶ دوره انتخابات برگزار شده حوزه انتخابیه منطقه بوئین زهرا بیش از ۵۳۲۸۱۵ هزار رای به صندوق‌های انتخابات مجلس ریخته شده که بیشترین آن در دوره پنجم با بیش از ۸۰۵۷۷ هزار رای بوده است و در صدر قرار دارد.

انتخابات دوره ششم مجلس شورای اسلامی

گرچه ششمین انتخابات مجلس در شرایط و فضای خاصی در کشور انجام شد، اما بیانگر اهمیت و جایگاه مجلس در کشور بود. انتخاباتی که در دهه سوم انقلاب یا به عبارت دیگر دوره

تثبیت نظام برگزار شد. ویژگی‌های ششمین انتخابات مجلس شورای اسلامی عبارتند از:

- حاکم شدن فضای سیاسی و احساسی در کشور
- ورود نسل‌های جدید از کاندیداها به عرصه رقابت‌های سیاسی
- ورود نسل‌های جدید انقلاب اسلامی به عرصه انتخابات و تاثیر آنها بر رقابت‌های سیاسی
- تقابل اندیشه‌ها و دیدگاه‌های مختلف با یکدیگر بخصوص در زمینه‌های توسعه سیاسی و توسعه اقتصادی

- رقابت جدی و شدید بین نیروهای جوان با نیروهای سیاسی با تجربه و گذشته
- وجود تنش‌های سیاسی مختلف در کشور
- دانشگاه و دانشجویان یکی از جایگاه‌های اصلی رقابت‌های سیاسی

عوامل موثر در نتیجه انتخابات منطقه بوئین زهرا

آنچه از مجموع نظرات و دیدگاه‌ها بر می‌آید اینست که عوامل مختلف و متفاوتی بصورت توأمان در رفتار رای دهی افراد موثر است و تاکید بر یک یا چند عامل نمی‌تواند بیان کننده علت واقعی انتخاب افراد باشد می‌توان برخی از مهمترین عواملی که در این زمینه موثراند را چنین برشمرد.

۱- حوزه جغرافیایی سکونت ۲- خانواده ۳- عضویت در گروه‌های قومی ۴- ویژگی‌های روانی و شخصی فرد ۵- تبلیغات ۶- وابستگی‌های حزبی

حوزه‌های انتخاباتی منطقه بوئین زهرا در انتخابات مجلس شورای اسلامی را از بعد اهمیت می‌توان به چهار ناحیه تقسیم کرد: ناحیه الف: حوزه انتخابیه مرکزی، مرکز شهرستان. ناحیه ب: حوزه‌های انتخابیه دشتابی. ناحیه ج: حوزه انتخابیه رامند، شال. ناحیه د: حوزه انتخابیه آوج و آبگرم.

باید توجه داشت تقسیم‌بندی این نواحی به معنای ارجح بودن بعضی حوزه‌ها است و جریان‌های سیاسی حامی نامزدها و نامزدها نیز با علم به این موضوع به سرمایه‌گذاری سیاسی بر روی نامزدها می‌پردازند تا علاوه بر تصاحب کرسی‌های بهارستان، در مناطق مختلف نیز بتوانند توازن سیاسی برقرار کنند که ترتیب این مناطق در منطقه بوئین زهرا پیش‌تر عرض شد.

نکته اساسی که باید آنها در تمام تحلیل‌های انتخاباتی ملحوظ داشت، جنس و خصوصیت انتخابات مجلس شورای اسلامی است. انتخابات مجلس شورای اسلامی جز در کلان شهرها،

اصولاً رخدادی غیر سیاسی است و در زمره وقایع اجتماعی دسته‌بندی می‌شود. این نگرش شاخصه های انتخاب مردم را دچار تغییر عمده می‌کند به طوری که بر خلاف آنچه انتظار می‌رود، شاخصه های منتخب سازی عبارتند از قوم‌گرایی، میزان و نوع شهرت، منافع شخصی و به طور کلی شناخت شخصی افراد از نامزدها. از این روی در نگرشی منطقی برچسب‌های اصولگرا، اعتدالگرا یا اصلاح طلب کمترین تاثیر را در بین شاخصه‌های انتخاب دارا می‌باشند. با ملحوظ کردن مطالب فوق‌الذکر شکننده بودن پیش‌بینی‌ها و تحلیل‌های انتخاباتی را به خوبی می‌توان فهم کرد. مع‌الوصف در ادامه تنها به بررسی آراء و جریان‌های سیاسی در این حوزه انتخابیه خواهیم پرداخت.

در حال حاضر دو گرایش عمده سیاسی در انتخابات در جریان است، جریان ائتلافی اعتدال-گرایان و اصلاح‌طلبان، و جریان ائتلافی اصولگرایان که انتخابات حاضر صحنه رقابت این دو جریان بر سر نائل آمدن به اهداف نه چندان متضاد آنهاست، زیرا با توجه به چهره‌های نامزد و بررسی کمی و کیفی آنها، دو جریان فوق هرگز نمی‌توانند اهدافی متضاد داشته باشند. هدف ائتلاف اعتدال‌گرایان و اصلاح‌طلبان تصاحب چهل تا پنجاه کرسی و حضور در بهارستان با چهره‌های تاثیر سیاسی است و هدف ائتلاف اصولگرایان نیز تصاحب باقی کرسی‌ها است تا با قدرت کمی خود، قدرت کیفی جریان مقابل را به اقلیت بهارستان تبدیل کند. همانطور که ملاحظه می‌فرمایید هیچ تقابلی در اهداف وجود ندارد و اگر اتفاق غیرمنتظره‌ای رخ ندهد، در پایان شمارش آراء هر دو جناح در بیانی کلی خود را پیروز انتخابات خواهند خواند. لیکن هدف ثانویه این دو گرایش سیاسی که استراتژی انتخاباتی و به تبع آن شیوه سرمایه‌گذاری سیاسی آنها را شکل می‌دهد، تصاحب کرسی‌ها در ناحیه‌های متشکل از حوزه‌ها انتخابیه خاص است. ناحیه‌هایی که به نمونه‌هایی از آنها در ابتدای بحث اشاره شد. به طبع روستاها دارای جایگاهی ویژه در تفکرات جریان‌های سیاسی و اقتصادی خواهد داشت.

انتخابات دوره ششم مجلس شورای اسلامی بوئین زهرا در تاریخ ۲۹ بهمن ماه ۱۳۷۸ برگزار گردید در انتخابات این دوره ۱۵ نفر داوطلب نمایندگی مجلس در این حوزه شده بودند در این دوره از تعداد ۴ ثبت نام کننده ۵ نفر در مراحل اولیه بعد از ثبت نام استعفا دادند و ۶ نفر نیز در جریان تأیید صلاحیت کاندیداها توسط شورای نگهبان رد صلاحیت شدند در نهایت ۵ نفر باقی مانده تأیید شدگان نهایی هستند که می‌توانستند برای کسب کرسی نمایندگی این حوزه انتخابیه با هم به رقابت بپردازند.

جدول شماره ۱ فهرست نهایی داوطلبان مجلس شورای اسلامی

ردیف	نام کاندیدا	نوع شغل	میزان تحصیلات
۱	روح الله جانی عباسپور	معلم	لیسانس
۲	قدرت اله علیخانی	طلبه	حوزوی
۳	سید محسن پرپینچی	کارمند	لیسانس
۴	جمیله جهانبخش	کارمند	لیسانس
۵	امیر نظری	آزاد	فوق دیپلم

تعداد واجدین شرایط رای

بر طبق آمار سال ۱۳۷۶ جمعیت حوزه انتخابی بوبین زهرا ۱۳۲۷۲۰ نفر بوده است. از کل این جمعیت ۹۷۷۵۴ نفر واجد شرایط رای دادن بوده اند. از این تعداد ۳۷ درصد در نقاط شهری و ۶۴ درصد در نقاط روستایی ساکن بوده اند.

جدول شماره ۲ جمعیت کل به تفکیک جنس و محل سکونت

جمعیت کل	جمعیت روستایی			جمعیت شهری			جمعیت کل واجدین شرایط
	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	
۹۷۷۵۴	۵۱۴۹۴	۲۴۷۴۷	۲۶۷۴۷	۴۶۲۶۰	۲۲۷۴۹	۲۴۰۸۱	شرکت کننده در انتخابات
۷۱۱۱۱	۳۸۲۶۸	-	-	۳۲۸۴۳	-	-	

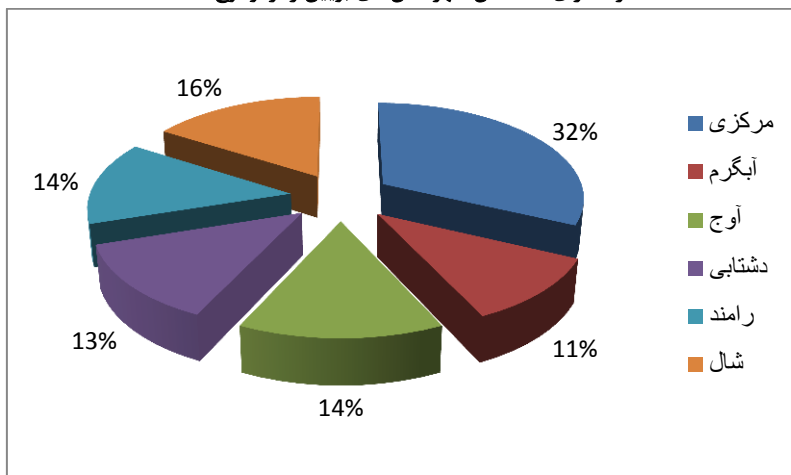
نتیجه انتخابات دوره ششم به همراه درصد رای هر شهر

بعد از برگزاری انتخابات نتایج بصورت زیر اعلام شده است.
درصد رای دهندگان به کاندیداها

تحلیل رای دوره ششم مجلس حوزه انتخابیه بوئین زهرا							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	آقای جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرپینچی	کل
۱	مرکزی	۱۵۸۲۱	۶۱۵۹	۱۰۰۳	۵۰۹	۲۲۸	۲۳۷۲۰
۲	آبگرم	۱۹۱۱	۵۲۵۹	۱۲	۷۸	۶۰۶	۷۸۶۶
۳	اوج	۳۴۱۱	۳۶۵۰	۹	۵۵	۷۵۲	۷۹۱۰
۴	دشتمانی	۵۷۰۸	۲۴۷۶	۱۴	۳۷۸	۳۴	۸۶۲۰
۵	رامند	۳۱۱۵	۴۷۷۶	۴۷۵	۱۳۷۰	۳۱	۹۷۵۷
۶	شال	۷۵۴۳	۴۴۴۸	۱۰۴۲	۳۵۲	۳۵	۱۳۳۲۰
۷	کل	۳۷۵۰۹	۲۶۷۸۷	۲۵۷۹	۲۳۰۴	۱۰۲۴	۷۱۱۱۱

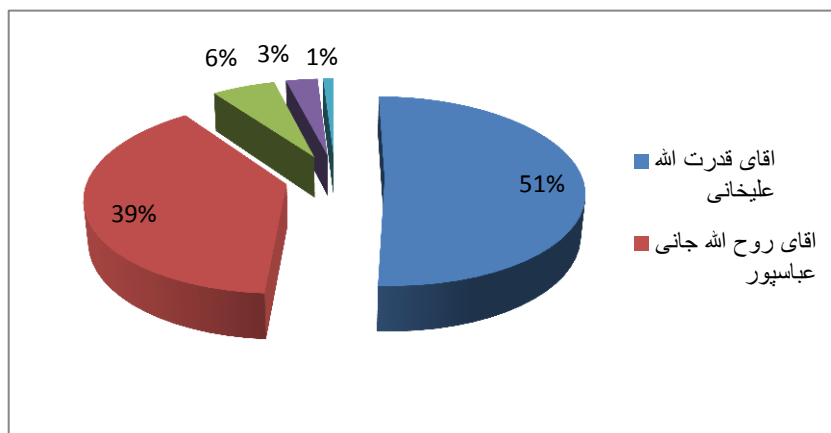
تحلیل رای دوره مجلس ششم شهرستان بوئین زهرا							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سیدمحسن پرینچی	کل
۱	کل	۱۵۸۲۱	۶۱۵۹	۱۰۰۳	۵۰۹	۲۲۸	۲۳۷۲۰

درصد رای دهندگان شهرستان‌های بوئین زهرا و آوج

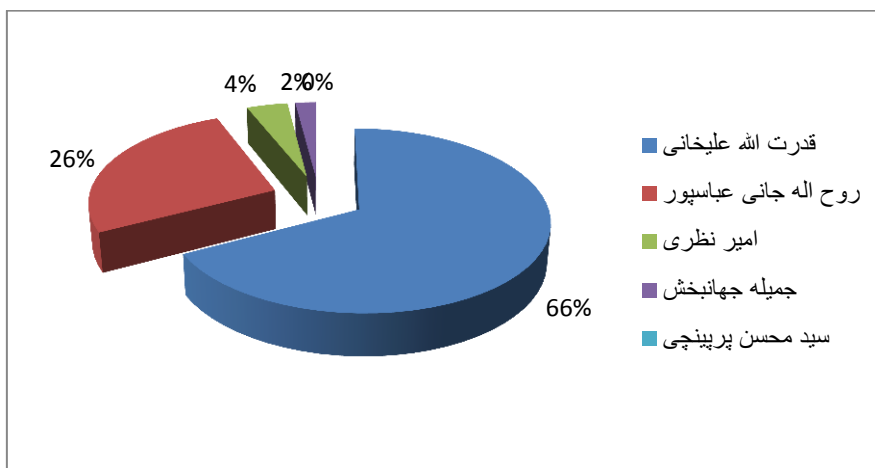
تحلیل رای دوره مجلس ششم بخش مرکزی و مرکز شهرستان							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرینچی	کل
۱	کل	۱۵۸۲۱	۶۱۵۹	۱۰۰۳	۵۰۹	۲۲۸	۲۳۷۲۰

درصد رای دهندگان به کاندیدها در بخش مرکزی و مرکز شهرستان

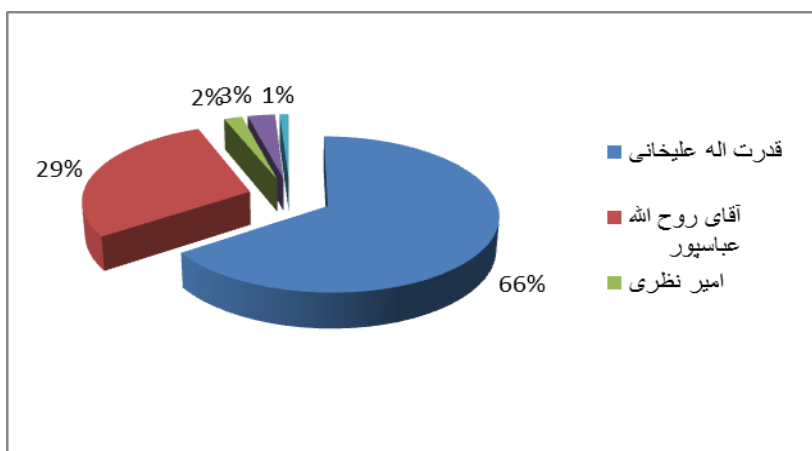
تحلیل رای دوره مجلس ششم بخش دشتابی							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرپینچی	کل
۴	دشتابی	۵۷۸۰	۲۴۷۶	۱۴	۳۷۸	۳۴	۸۶۲۰

درصد رای دهندگان به کاندیداها در بخش دشتابی

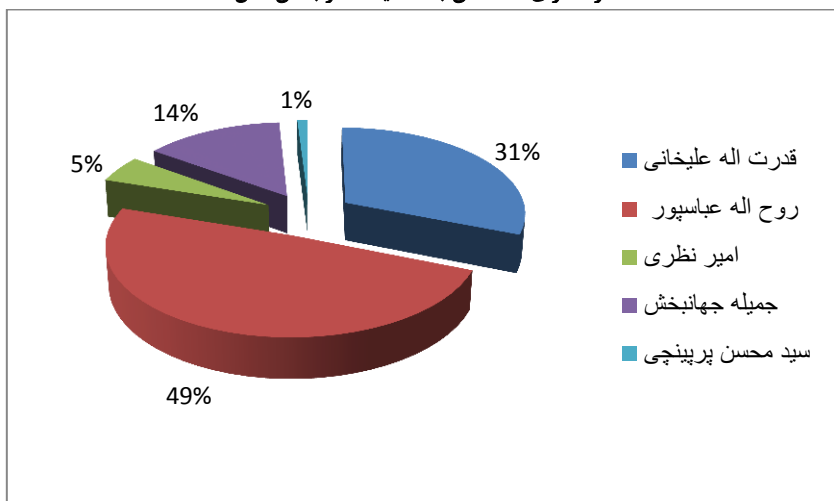
تحلیل رای دوره مجلس ششم بخش رامند							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرپینچی	کل
۵	رامند	۳۱۱۵	۴۷۷۶	۴۷۵	۱۳۷۰	۳۱	۹۷۵۷

درصد رای دهندگان به کاندیداها در بخش رامند

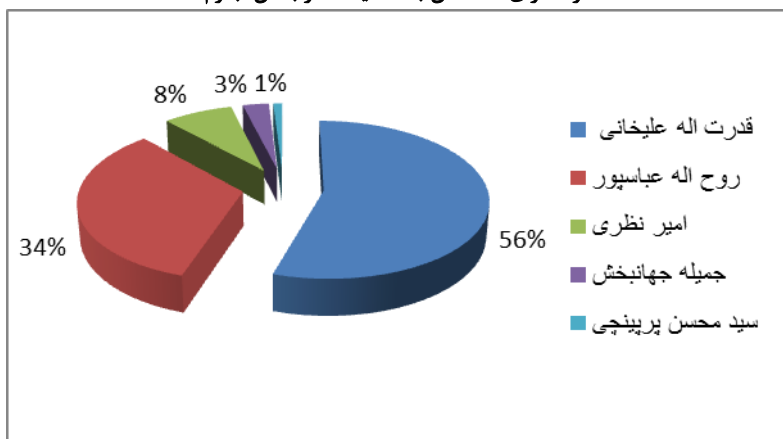
تحلیل رای دوره مجلس ششم شهرستان شال							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرپینچی	کل
۶	شال	۷۵۴۳	۴۴۴۸	۱۰۴۲	۳۵۲	۳۵	۱۳۳۲۰

درصد رای دهندگان به کاندیداها در بخش شال

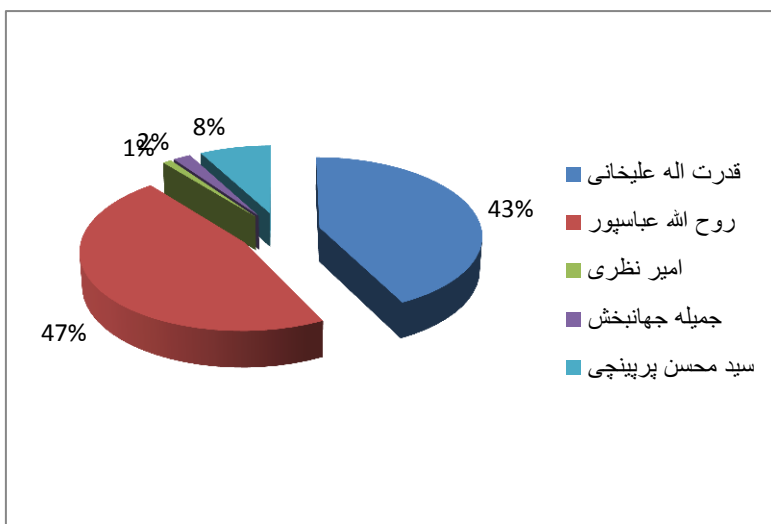
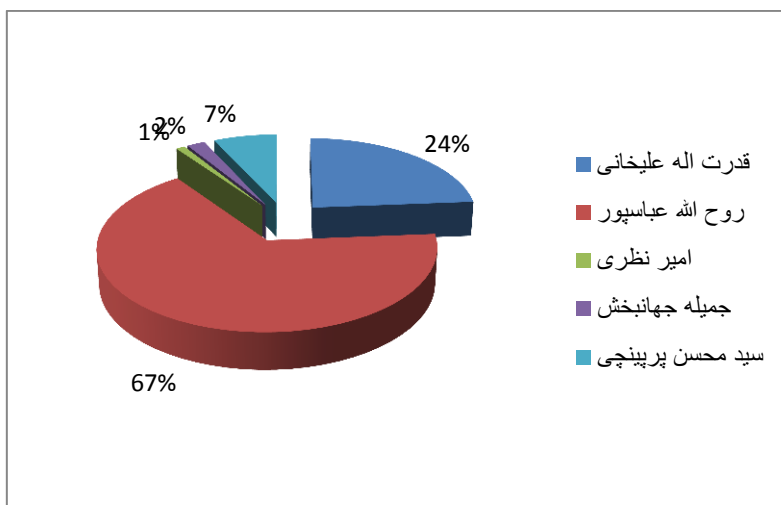
تحلیل رای دوره مجلس ششم شهرستان آبگرم							
ردیف	بخش	آقای قدرت اله علیخانی	آقای روح اله عباسپور	آقای امیر نظری	خانم جمیله جهانبخش	آقای سید محسن پرپینچی	کل
۲	آبگرم	۱۹۱۱	۵۲۵۹	۱۲	۷۸	۶۰۶	۷۸۶۶

درصد رای دهندگان به کاندیداها در بخش آبگرم

تحلیل رای دوره مجلس ششم شهرستانها آوج							
کل	آقای سید محسن پرپینچی	خانم جمیله جهانبخش	آقای امیر نظری	آقای روح اله عباسپور	آقای قدرت اله علیخانی	بخش	ردیف
۷۹۱۰	۷۵۲	۸۸	۹	۳۶۵۰	۳۴۱۱	آوج	۲

درصد رای دهندگان به کاندیداها در بخش آوج

نتیجه گیری

مسئله انتخابات از ارکان بنیادی دموکراسی می‌باشد، چرا که جوهر و ماهیت دموکراسی بر پایه حاکمیت مردم می‌باشد و هر چقدر این مشارکت و دخالت مردم در امور سیاسی و عرصه عمومی بیشتر باشد یک نظام دموکراتیک از مشروعیت و مقبولیت بیشتری برخوردار خواهد بود. گر چه باید توجه داشت که نحوه مشارکت مردم در امور عمومی در برگیرنده وجوه مختلفی از قبیل دادن رأی کاندیداتوری و کسب قدرت، انتقاد، فعالیت‌های سیاسی در احزاب و گروه‌های فشار و ذی‌نفوذ و ... می‌باشد. امروزه از دید متفکران، حضور مردم و انتخابات به صورت یک موضوع و مسئله نگرسته می‌شود، چراکه مردم به دلایل مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، ماهیت دموکراسی، عملکرد دولتمردان، تبعات جهانی شدن (جهانی سازی)، دچار انفعال سیاسی گشته‌اند و انگیزه‌ای برای شرکت در انتخابات ندارند.

دموکراسی در اکثر کشورهای غربی با بی‌حسی و کسالت مواجه شده است ولی در جمهوری اسلامی ایران به دلایل مختلف سیاسی، دینی، فرهنگی و ... ما با نشاط و پویایی سیاسی خاصی مواجه هستیم. این پویایی را باید در مسایل معرفتی و دینی همچون ایجاد یک نظام سیاسی مبتنی بر عقاید و ارزش‌های دینی مورد حمایت مردم یا ایجاد نظام مردمسالاری دینی در کشور، ارتباط و تعامل ارزشی دینی بین مردم و رهبران دینی، سیاسی، حمایت مراجع و نخبگان از نظام سیاسی، رعایت و پایبندی مردم و جریان‌های سیاسی به اصول و آموزه‌های دینی و علل سیاسی همچون وجود آزادی‌های اجتماعی و سیاسی در جامعه، تربیت نخبگان جدید در جامعه، گردش نخبگان و ساختار سیاسی، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی کارآمد و مردم محور در جامعه، برگزاری انتخابات متعدد و رقابتی در کشور، نقش محوری مردم در قانون اساسی و در گفتمان امام خمینی^(ه) و مقام معظم رهبری، ایجاد ساختارها و نهادها و انتخاب مسئولین بر اساس رأی و عقاید مردم، کارآمدی نظام سیاسی و عناصر اجتماعی و اقتصادی همچون نقش کم‌رنگ ثروت و پول در انتخابات، عدم قریب افکار عمومی از سوی رسانه‌ها، اعتماد مردم به مسئولین و ... جستجو کرد. ولی برخی از مسایل جهانی اعم از مسایل بینشی و معرفتی، تأثیرات جهانی شدن، تغییر در ماهیت دموکراسی، تخصصی شدن امور، کارکرد نامطلوب احزاب سیاسی، عدم توجه گروه‌های سیاسی به افکار و انتظارات مردم و ... تأثیرات خاصی در انتخابات ایران داشته است.

ششمین انتخابات مجلس شورای اسلامی در بهمن ۱۳۷۸ برگزار شد. در این دوران کشور با

شرایطی از جمله حاکم بودن فضا و تنش‌های سیاسی بر کشور، ورود نسل‌های جدید به عرصه رقابت‌های سیاسی، افزایش قدرت رسانه‌ها در عرصه انتخابات مواجه بود. حضور حداکثری مردم در این انتخابات بیانگر افزایش مشروعیت و پایگاه اجتماعی نظام سیاسی و اهمیت مجلس در جامعه بود. در ششمین انتخابات مجلس، رقابت احزاب و گروه‌های سیاسی بسیار شدید بود. با توجه به شرایط حاکم در آن دوران، بدیهی بود که گفتمان اساسی نیروهای سیاسی در زمینه توسعه سیاسی، آزادی، دموکراسی، جامعه مدنی، مطبوعات و ... باشد. در این انتخابات جناح دوم خرداد اکثر کرسی‌های مجلس را به دست آورد، گرچه به جز فراکسیون دوم خردادی‌ها، فراکسیون راست و مستقل‌ها نیز در مجلس ششم شکل گرفتند.

منابع فارسی
کتب

- ۱- اسکیدمور، ویلیام (۱۳۷۲)، تفکر نظری در جامعه شناسی، گروهی از مترجمان، تهران، نشر سفیر
- ۲- برتران بدیع، بوم پی یربیرن (۱۳۷۹)، جامعه شناسی دولتی، ترجمه احمد نقیب زاده، چاپ اول، تهران، انتشارات باز
- ۳- بشیری، حسین (۱۳۸۶)، جامعه شناسی سیاسی، چاپ دوازدهم، تهران، نشر نی
- ۴- ترنر، جانانان، اچ (۱۳۷۸)، مفاهیم و کاربردهای جامعه شناسی، ترجمه محمد فولادی و محمد عزیز بختیاری، تهران، انتشارات مؤسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی (ره)
- ۵- توسلی، غلام عباس (۱۳۶۹)، نظریه‌های جامعه شناسی، تهران، انتشارات سمت
- ۶- تحزب و توسعه سیاسی (۱۳۷۸)، مجموعه مقالات، به اهتمام دفتر و تحقیق وزارت کشور، تهران، همشهری
- ۷- دارابی، علی (۱۳۸۸)، جریان‌شناسی سیاسی در ایران، تهران، سازمان انتشارات پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی
- ۸- دیوید مارش، استوکر جری (۱۳۸۴)، روش و نظریه در علوم سیاسی، ترجمه امیر محمد حاجی یوسفی، چاپ دوم، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۹- دورکیم، امیل (۱۳۶۹)، درباره تقسیم کار اجتماعی، ترجمه باقر پرهام، تهران، انتشارات کتاب سرای بابل
- ۱۰- ریتزر، جورج (۱۳۷۴)، نظریه‌های جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی
- ۱۱- راش، مایکل (۱۳۷۷)، جامعه و سیاست، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات سمت
- ۱۲- قوام، عبد العلی (۱۳۷۶)، سیاست‌های مقایسه‌ای، تهران، انتشارات سمت
- ۱۳- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳)، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی
- ۱۴- مونت پالمر، دیگران (۱۳۷۲)، نگرشی جدید به علم سیاست، ترجمه منوچهر شجاعی، تهران، انتشارات امور خارجه
- ۱۵- موسوی، سید نظام الدین (۱۳۸۴)، انتخابات نهم ریاست جمهوری، تهران، مرکز اسناد انقلاب

اسلامی

۱۶- نقیب زاده، احمد (۱۳۸۵)، تاریخ دیپلماسی و روابط بین‌الملل، تهران، نشر قومس

۱۷- نودری، حسینعلی (۱۳۸۱)، احزاب سیاسی و نظام حزبی، تهران، گستره

مقاله

۱- دارابی، علی (۱۳۷۸)، جامعه‌شناسی انتخابات و رفتار انتخاباتی در جمهوری اسلامی، فصلنامه مطالعات سیاسی، پیش شماره دوم

خبرگزاری

۱- زنوز (۱۳۸۷)، اقتصاد، سیاست و انتخابات، روزنامه سرمایه، مرداد